

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E FINANCAVE

QENDRA E TRAJNIMIT TË ADMINISTRATËS TATIMORE DHE DOGANORE

QENDRA E TRAJNIMIT TË ADMINISTRATËS TATIMORE DHE DOGANORE

STUDIM (II)

KRAHASIMOR I EDUKIMIT FISKAL NË
SHKOLLË NË DISA SHTETE TË NDRYSHME

Tabela e Përmbajtjes

Hyrje	3
Edukimi Fiskal në Gjermani	4
Çfarë është "Wirtschaftslehre"	5
Konceptet që përfshin "Wirtschaftslehre"	6
Nivelet e arsimit ku zhvillohet lënda e "Wirtschaftslehre" ose "Ekonomia"	7
Ndikimi që sjell lënda "Wirtschaftslehre" (Ekonomia) në shoqëri.....	9
Edukimi fiskal në Britaninë e Madhe.....	11
Edukimi Fiskal në Japoni.....	16
Edukimi fiskal në vendet nordike	18
Rasti i Finlandës.	19
Rasti i Norvegjisë.....	20
<i>Të mësosh nëpërmjet lojrave</i>	<i>22</i>
Projekti i Lituanisë me shkollat.....	23
Modeli i Argjentinës:.....	25
Edukimi Fiskal në Malajzi	27
Modeli i Australisë	28
Shkolla	30
Shkolla fillore.....	31
Klasat 3 deri në 6 të arsimit fillor	32
<i>Shembull i një mësimi.....</i>	<i>34</i>
Shkolla 9-vjeçare dhe e mesme (klasat 7 deri në 12).	36
<i>Shembull i një mësimi.....</i>	<i>37</i>
Bibliografia	40

Hyrje

Shtetet dhe qeveritë e tyre në ditët e sotme kërkojnë të ndërgjegjësojnë qytetarët dhe individët e tyre në përgjithësi rreth çështjeve tatimore. Ato kërkojnë ti njohin me detyrimet e të drejtat që individët kanë përkundrejt legjislacionit fiskal kur të rriten dhe të punësohen ose të ndërmarrin veprimtari ekonomike ose çdo të ardhur tjetër të tatueshme, si edhe nga ana tjetër për mënyrën sesi shteti vendos tatimet, i mbledh dhe i shpërndan të ardhurat e tyre ndërmjet qytetarëve, si i shpenzon në përgjithësi tatimet e taksat të mbledhura.

Meqënëse politikat e zhvillimit të çdo vendi janë produkt i mbledhjes së të ardhurave tatimore, ato po fokusohen tek edukimi fiskal, për ta nisur atë që në vegjëli, në mënyrë që secili që është potencialisht një tatimpagues të jetë i njohur me termat dhe procedurat e ndryshme të vendosjes, llogaritjes, pagimit dhe përdorimit të tatimeve të paguara.

Ky material i marrë nga studime prestigjioze të institucioneve të rëndësishme në shkallë botërore, të cilat studiojnë politikat dhe administrimin fiskal, do të paraqesë si vazhdim i pjesës së parë të botuar nga Qendra, rastet e disa shteteve, të cilat kanë implementuar edukimin fiskal, sipas specifikave të tyre. Do mund t'ju njohim me rastet e vendeve nordike, ku shtete si Norvegjia kanë arritur deri në krijimin e aplikacioneve, ku ndërthuret mësimi fiskal me lojërat. Do të fokusohemi ne paraqitjen e metodologjisë gjermane të edukimit fiskal dhe njohjen me konceptin e "Wirtschaftslehre". Materiali ka fakte e të dhëna për Lituaninë, Britaninë e Madhe, Argjentinën, Malajzinë dhe Japoninë si dhe për edukimin fiskal në Australi, së bashku me raste konkrete të ndarjes mësimore sipas niveleve të edukimit.

Edukimi Fiskal në Gjermani

Programet shkollore në Gjermani përfshijnë një gamë të gjerë të lëndëve dhe aktiviteteve që synojnë të zhvillojnë njohuritë dhe aftësitë e nxënësve nëpërmjet një kombinimi të mësimit akademik dhe praktik. Edukimi fiskal është një pjesë e rëndësishme e këtyre programeve, pasi përgatit nxënësit për të kuptuar sistemin fiskal dhe rolin e tyre si qytetarë në të. Këto programe përfshijnë informacione të rëndësishme rreth tatimit, shpenzimeve publike, investimeve, dhe gjithçkaje tjetër që lidhet me financat publike. Kjo ndihmon nxënësit të zhvillojnë një kuptim të thellë për mënyrën se si funksionon ekonomia dhe se si ata mund të ndikojnë në të duke bërë vendime të zgjuara financiare.

Studimi i edukimit fiskal për studentët gjermanë sjell shumë përfitime të rëndësishme:

1. **Kuptimi i sistemit fiskal:** Nxënësit mësojnë rreth strukturës së sistemit fiskal të vendit të tyre, duke përfshirë tatimet e ndryshme dhe si funksionojnë ato.
2. **Aftësitë financiare personale:** Edukimi fiskal ndihmon nxënësit të zhvillojnë një kuptim të thellë të menaxhimit të financave personale, duke përfshirë planifikimin e buxhetit, investimet dhe menaxhimin e borxhit.
3. **Qytetërim fiskal:** Nxënësit mësojnë për detyrimet e tyre fiskale si qytetarë të vendit të tyre dhe rolin e tyre në mbështetjen e shërbimeve publike dhe zhvillimin ekonomik.
4. **Aftësitë analitike dhe zgjidhjen e problemeve:** Duke studiuar tatimet dhe politikat fiskale, nxënësit zhvillojnë aftësi analitike për të kuptuar implikimet e ndryshimeve në politikat e financave publike.
5. **Përgatitja për karrierë:** Nëse nxënësit vendosin të ndjekin karrierë në fushën e financave, ekonomisë apo politikave publike, njohuritë e tyre në fushën e edukimit fiskal do t'u japin një avantazh të madh.
6. **Përgjegjësia sociale:** Nxënësit mësojnë për rëndësinë e kontributit të tyre në shoqëri dhe se si tatimet ndikojnë në financimin e shërbimeve publike si arsimi, shëndetësia, dhe infrastruktura.

Përmes këtyre përfitimeve, edukimi fiskal për studentët në Gjermani i përgatit ata për të qenë qytetarë të përgjegjshëm dhe për të menaxhuar më mirë financat e tyre personale në të ardhmen.

Edukimi fiskal në shkollat gjermane është një pjesë e rëndësishme e programit të tyre të mësimi dhe është i integruar në disa mënyra të ndryshme në programin shkollor. Disa nga mënyrat më të zakonshme se si zhvillohet edukimi fiskal në shkolla në Gjermani janë:

1. **Pjesë e lëndëve ekzistuese:** Konceptet e edukimit fiskal janë përfshirë në lëndët ekzistuese si matematika, ekonomia, gjeografia, apo studimet shoqërore. Për shembull, në mësimet e matematikës, nxënësit mund të mësojnë se si të llogarisin tatimet ose të bëjnë buxhetet personale.
2. **Lëndë të veçanta:** Disa shkolla ofrojnë lëndë të veçanta për edukimin fiskal, të cilat mësojnë nxënësit për financat personale, tatimet, investimet, dhe menaxhimin e buxhetit.
3. **Projekte dhe aktivitete praktike:** Shkollat shpesh organizojnë projekte dhe aktivitete praktike për të promovuar edukimin fiskal. Këto mund të përfshijnë simulime të situatave financiare, lojëra tregtare, apo fushata për të ndihmuar në sensibilizimin e nxënësve për rëndësinë e menaxhimit të financave.
4. **Vizita në institucione financiare:** Nxënësit mund të organizohen për të vizituar institucione financiare si bankat apo zyrat e tatimeve për të mësuar më shumë rreth operacioneve financiare dhe tatimit në praktikë.
5. **Materiale mësimore të veçanta:** Shkollat mund të përdorin materiale mësimore të veçanta, përfshirë libra, video, dhe aplikacione interaktive për të ndihmuar në mësimin dhe kuptimin e edukimit fiskal.

Në përgjithësi, qëllimi i edukimit fiskal në shkollat gjermane është të përgatisë nxënësit për të kuptuar sistemin fiskal, për të menaxhuar financat e tyre personale në mënyrë të zgjuar, dhe për të zhvilluar një kuptim të thellë të roli të tyre si qytetarë në shoqërinë e tyre.

Çfarë është "Wirtschaftslehre".

"Wirtschaftslehre" është një term gjerman i përdorur për të përshkruar lëndën që përfshin njohuri të përgjithshme rreth ekonomisë dhe biznesit. Në këtë lëndë, nxënësit mësojnë rreth koncepteve

themelore ekonomike dhe biznesore, si dhe rreth funksionimit të tregut dhe rolit të qeverisë në ekonomi. Disa nga rastet që mund të parashikohen në lëndën e wirtschafstlehre janë:

1. **Struktura e tregut:** Nxënësit mësojnë rreth llojeve të ndryshme të tregjeve si tregjet e konkurrencës së plotë, tregjet oligopolistike, dhe monopolistike. Ata shqyrtojnë avantazhet dhe disavantazhet e secilës strukturë tregu dhe efektet e tyre në çmimet dhe shërbimet.
2. **Buxheti dhe financat publike:** Nxënësit mësojnë rreth koncepteve themelore të buxhetit dhe financave publike. Përmbajtja mund të përfshijë financimin e shpenzimeve publike, tatimet, taksat, borxhin publik, dhe politikat fiskale.
3. **Menaxhimi i financave personale:** Në disa raste, kjo lëndë mund të përfshijë edukimin për menaxhimin e financave personale. Nxënësit mësojnë se si të bëjnë buxhet, të planifikojnë investimet, dhe të menaxhojnë rreziqet financiare personale.
4. **Ekonomia e tregut global:** Nxënësit shqyrtojnë rreth ndikimit të tregut global në ekonominë vendase dhe vice versa. Kjo mund të përfshijë analizën e tregjeve të huaja, tregtinë e lirë, dhe efektet e globalizimit në një shoqëri.
5. **Politikat ekonomike:** Nxënësit mësojnë rreth politikave ekonomike të qeverisë dhe rolin e tyre në rregullimin e ekonomisë. Kjo mund të përfshijë politikat monetare, politikat fiskale, dhe politikat tregtare.

Këto janë vetëm disa prej rasteve që mund të trajtohen në lëndën e wirtschafstlehre në shkollat gjermane. Përmbajtja e saktë dhe thellësia e trajtimit mund të ndryshojnë në varësi të nivelit të shkollës dhe qëllimeve të programit mësimor.

Konceptet që përfshin "Wirtschaftslehre".

"Wirtschaftslehre" kjo lëndë në Gjermani përfshin një sërë konceptesh themelore të lidhura me ekonominë dhe biznesin. Këto koncepte themelore përfshijnë:

1. **Ekonomia:** Përshkruan funksionimin e sistemit ekonomik, përfshirë prodhimin, shpërndarjen dhe konsumin e mallrave dhe shërbimeve.

2. **Tregu:** Studion strukturën dhe operacionet e tregut, duke përfshirë tregjet e konkurrencës së plotë, tregjet oligopolistike dhe monopolin. Përfshinë analizën e çmimeve, kërkesës dhe ofertës.
3. **Financat publike:** Përfshin studimin e buxhetit publik, politikat fiskale dhe monetare, taksimin dhe shpenzimet publike.
4. **Biznesi dhe menaxhimi:** Kupton themelimet e biznesit, përfshirë strukturën e biznesit, llojet e organizatave dhe menaxhimin e resurseve njerëzore dhe financiare.
5. **Globalizimi:** Studion ndikimin e tregut global në ekonominë vendase dhe anasjelltas, duke përfshirë tregtinë e lirë, investimet ndërkombëtare dhe integrimin global të industrive dhe tregjeve financiare.
6. **Financat personale:** Mëson nxënësit për menaxhimin e financave personale, duke përfshirë planifikimin e buxhetit, investimet personale dhe menaxhimin e riskut financiar.
7. **Politikat ekonomike:** Përshkruan rolin e qeverisë në rregullimin e ekonomisë, duke përfshirë politikat monetare, politikat fiskale dhe politikat tregtare.

Këto janë disa nga konceptet themelore të trajtuara në lëndën "Wirtschaftslehre" në shkollat gjermane. Përmbajtja dhe thellësia e lëndës mund të ndryshojnë në varësi të nivelit të shkollës dhe qëllimeve të programit mësimor.

Nivelet e arsimit ku zhvillohet lënda e "Wirtschaftslehre" ose "Ekonomia".

Lënda "Wirtschaftslehre" ose "Ekonomia" zhvillohet në shkollat gjermane në nivele të ndryshme të arsimit, duke filluar nga shkolla e mesme e sipërme deri në shkollën e mesme të lartë. Zhvillimi i kësaj lëndë ndryshon sipas nivelit të shkollës dhe programit mësimor. Këtu është një shpjegim i zakonshëm i klasave në të cilat mund të zhvillohet lënda e "Wirtschaftslehre":

1. **Shkolla e Mesme e Sipërme (Gymnasium):** Në klasat e mësipërme të shkollës së mesme të sipërme, në nivelin e "Oberstufe", lënda e "Wirtschaftslehre" mund të ofrohet si një lëndë e veçantë ose të integrohet në lëndët e tjera të ekonomisë, siç është "Sozialwissenschaften"

(Shkencat Shoqërore). Kjo lëndë mund të ofrohet si opcional për nxënësit që zgjedhin degën e shkencave shoqërore.

2. **Shkolla e Mesme Teknike (Fachoberschule):** Në këtë nivel të arsimit, lënda e "Wirtschaftslehre" mund të jetë pjesë e programit mësimor, veçanërisht në degët teknike apo biznesi.
3. **Shkolla e Mesme Profesionale (Berufsschule):** Në këtë nivel të arsimit, lënda e "Wirtschaftslehre" është më e specializuar dhe fokusohet në kontekstin e punës dhe profesioneve të ndryshme, duke përfshirë sektorët e biznesit dhe industrive të ndryshme.
4. **Shkolla e Mesme e Lartë (Berufsoberschule):** Në këtë nivel të arsimit, lënda e "Wirtschaftslehre" mund të jetë një pjesë e programit të studimit në degë të ndryshme të biznesit apo financave.

Gjithashtu, përveç këtyre niveleve të arsimit formal, ka edhe institucione të tjera arsimore, të tilla si qendrat e trajnimit profesional, që mund të ofrojnë kurse specifike për "Wirtschaftslehre" për të rriturit që dëshirojnë të përmirësojnë aftësitë e tyre në fushën e ekonomisë dhe biznesit.

Përmbajtja dhe ndikimi i lëndës së "Wirtschaftslehre" mund të ndryshojë në varësi të nivelit të shkollës, programit mësimor dhe mënyrës së mësimdhënies, por përgjithësisht, ajo mund të ofrojë njohuri dhe aftësi të rëndësishme për studentët gjermanë.

Kurrikulat për lëndën e "Wirtschaft" (Ekonomi) në shkollat e mesme në Gjermani mund të ndryshojnë në varësi të shtetit dhe shkollës, por përgjithësisht përfshijnë një gamë të gjerë temash dhe konceptesh në fushën e ekonomisë dhe financave personale. Këtu janë disa tema të zakonshme që përfshihen në kurrikula të tilla:

1. **Njohuri themelore rreth ekonomisë:** Këtu përfshihen konceptet themelore të ekonomisë, si oferta dhe kërkesa, prodhimi dhe shpërndarja e mallrave dhe shërbimeve, si dhe roli i tregut dhe i qeverisë në ekonomi.
2. **Menaxhimi e financave personale:** Përfshin njohuritë e nevojshme për menaxhimin e financave personale, duke përfshirë planifikimin e buxhetit, investimet, menaxhimin e kreditit dhe borxhit, dhe strategjitë për të mbajtur financat në rregull.

3. **Taksimi:** Këtu përfshihen njohuritë rreth sistemit të taksimit në Gjermani, duke përfshirë llojet e taksave, si funksionon tatimi mbi të ardhurat dhe pronën, si dhe rolin e taksave në shoqëri dhe ekonomi.
4. **Biznesi dhe marketingu:** Lënda e "Wirtschaft" përfshin njohuri themelore të biznesit, si strukturat e biznesit, menaxhimi, marketingu dhe strategjitë e biznesit.
5. **Analiza ekonomike dhe politikat:** Studentët mund të studiojnë si të analizojnë situatat ekonomike dhe të vlerësojnë politikat ekonomike, duke përfshirë efektet e tyre në shoqëri dhe për zgjidhjet e mundshme për sfidat ekonomike.
6. **Globalizimi dhe tregjet e jashtme:** Kurrikulat përfshijnë njohuri rreth globalizmit dhe tregjeve të jashtme, duke e përgatitur studentët për të kuptuar si funksionon ekonomia globale dhe impaktin e saj në ekonominë gjermane.
7. **Financat publike:** Nxënësit mund të studiojnë financat publike, përfshirë buxhetin publik dhe shpenzimet e qeverisë, si dhe debatin mbi politikat fiskale publike.

Ndikimi që sjell lënda "Wirtschaftslehre" (Ekonomia) në shoqëri.

Studimi i lëndës së "Wirtschaftslehre" (Ekonomia) në shkollat gjermane mund të ketë ndikuar në studentë në mënyra të ndryshme, duke përfshirë:

Përgatitja për tregun e punës: Në një vend si Gjermania, ku ekonomia e tregut është e thellësisht integruar në shoqëri, njohuritë e ekonomisë dhe biznesit janë të çmuara për studentët që janë në kërkim të punës. Studimi i lëndës së "Wirtschaftslehre" i jep studentëve njohuri themelore të nevojshme për të kuptuar funksionimin e tregut të punës dhe për t'i përmbushur kërkesat e ndryshme të punës.

Menaxhimi i financave personale: Edukimi fiskal dhe financiar është një pjesë e rëndësishme e lëndës së "Wirtschaftslehre". Përmes kësaj lënde, studentët mësojnë si të menaxhojnë financat e tyre personale, si të bëjnë buxhet, të investojnë dhe të menaxhojnë rreziqet financiare. Këto njohuri janë të dobishme për ta edhe në jetën e tyre personale pas përfundimit të shkollës.

Nxitja e kritikës dhe analizës: Lënda e "Wirtschaftslehre" nxit studentët të analizojnë dhe të vlerësojnë çështjet ekonomike dhe biznesore nga perspektiva e tyre. Kjo mund të ndihmojë në

zhvillimin e aftësive analitike dhe kritike të studentëve, të cilat janë të rëndësishme në shumë fusha të jetës dhe punës.

Përgatitja për karrierë në fushën e ekonomisë dhe biznesit: Studimi i lëndës së "Wirtschaftslehre" mund të ndihmojë studentët që kanë interes për karrierën në fushën e ekonomisë, biznesit, financave apo tregtisë. Ata mund të kenë njohuri themelore të nevojshme për të filluar një karrierë në këto fusha ose për të vazhduar studimet në nivel të lartë në këto drejtime.

Nxitja e ndërgjegjësimit shoqëror: Përmes lëndës së "Wirtschaftslehre", studentët mund të kuptojnë ndikimin e veprimeve ekonomike dhe biznesore në shoqëri, duke përfshirë pasojat sociale dhe mjedisore. Kjo mund të ndihmojë në ndërgjegjësimin e tyre për rolin dhe përgjegjësinë e tyre si qytetarë në shoqërinë e tyre.

Aftësitë analitike dhe zgjidhjet inovative: Lënda e "Wirtschaftslehre" nxit zhvillimin e aftësive analitike dhe kritike të studentëve, duke i përgatitur ata për të analizuar dhe zgjidhur sfidat komplekse ekonomike dhe biznesore. Kjo mund të sjellë inovacion dhe zhvillim ekonomik në shoqërinë gjermane.

Në përgjithësi, studimi i lëndës së "Wirtschaftslehre" ka ndikime të mëdha në studentët gjermanë, duke i përgatitur ata për të qenë pjesë e një shoqërie të zhvilluar dhe për të kontribuar në rritjen dhe mirëqenien e vendit të tyre.

Edukimi fiskal në Britaninë e Madhe.

Edukimi fiskal në Britaninë e Madhe është një aspekt i rëndësishëm i sistemit arsimor, por nuk është një lëndë e pavarur që përfshihet në të gjitha shkollat. Në vend të kësaj, elementët e edukimit fiskal shpesh integrohen në kuadrin më të gjerë të arsimit qytetar dhe financiar. Këto përpjekje synojnë të pajisin nxënësit me njohuri dhe aftësi të nevojshme për të menaxhuar paratë e tyre dhe për të kuptuar konceptet themelore të ekonomisë dhe financave personale.

Në vitin 2014, qeveria britanike futi disa ndryshime në kurrikulat e shkollave të mesme në Angli, duke bërë që edukimi financiar të bëhej pjesë e obligueshme e programit të studimit për nxënësit nga mosha 11 deri në 16 vjeç. Edukimi financiar përfshihet në lëndën e "Qytetarisë" (Citizenship), ku nxënësit mësojnë për tema të tilla si menaxhimi i parave, kreditimi dhe borxhet, si dhe për çështje më të gjera ekonomike dhe financiare.

Përveç kësaj, shumë shkolla ofrojnë aktivitete jashtë kurrikulare dhe burime të tjera për të përforcuar këto njohuri. Organizata të ndryshme, si Personal Finance Education Group (PFEG) dhe Young Enterprise, ofrojnë burime dhe programe edukative për të ndihmuar mësuesit dhe shkollat në përfshirjen e edukimit financiar në mësimet e tyre.

Megjithatë, edukimi fiskal në Britaninë e Madhe ende përballet me sfida të shumta. Disa kritika përqendrohen në faktin se ka një ndryshim të madh në mënyrën se si shkollat dhe mësuesit implementojnë këto mësimet, duke çuar në një nivel të ndryshëm të edukimit financiar midis nxënësve. Ka thirrje të vazhdueshme për të përmirësuar dhe zgjeruar edukimin financiar, për të siguruar që të gjithë nxënësit të kenë mundësinë të zhvillojnë njohuritë dhe aftësitë e nevojshme për të menaxhuar me sukses financat e tyre personale.

Në përgjithësi, edukimi fiskal në Britaninë e Madhe ka bërë hapa të rëndësishëm përpara, por ende ka hapësirë për përmirësime dhe për një qasje më të integruar dhe të qëndrueshme në të gjithë sistemin arsimor.

Në Mbretërinë e Bashkuar, "Junior Tax Facts" është një program edukativ i krijuar nga HM Revenue and Customs (HMRC) për të ndihmuar fëmijët dhe të rinjtë të kuptojnë bazat e tatim-taksave dhe sistemit fiskal. Ky program është pjesë e përpjekjeve për të rritur ndërgjegjësimin dhe

edukimin fiskal që nga mosha e hershme. Disa nga pikat kryesore të përmbajtjes së "Junior Tax Facts" janë:

1. Çfarë janë tatimet?

- Një shpjegim i thjeshtë për atë që janë tatimet dhe pse janë të rëndësishme.
- Llojet kryesore të tatim- taksave, si taksa mbi të ardhurat, taksa mbi vlerën e shtuar (VAT) dhe taksat mbi mallrat dhe shërbimet.

2. Pse paguajmë tatime?

- Roli i tatimeve në financimin e shërbimeve publike, si shkollat, spitalet, policia dhe transporti publik.
- Si kontribuojnë tatim-taksat në mirëqenien e shoqërisë dhe në ndihmën për personat në nevojë.

3. Si funksionojnë tatimet?

- Procesi i mbledhjes së tatimeve nga HMRC.
- Një përmbledhje e mënyrës se si njerëzit dhe bizneset paguajnë tatim-taksa.
- Roli i punëdhënësve në mbajtjen dhe transferimin e tatim-taksave të punonjësve.

4. Rëndësia e pagimit të taksave dhe tatimeve:

- Si ndihmojnë taksat dhe tatimet në ndërtimin e një shoqërie më të mirë dhe më të barabartë.
- Pasojat e mospagimit të tatimeve dhe taksave dhe ndikimi negativ që mund të ketë evazioni fiskal në shoqëri.

5. Një pasqyrë historike:

- Një përmbledhje e shkurtër historike e tatimeve dhe si kanë evoluuar ato me kalimin e kohës.
- Shembuj nga histori të ndryshme për të ilustruar ndryshimin e sistemeve tatimore.

6. Shembuj praktikë dhe aktivitete:

- Detyra dhe aktivitete interaktive që ndihmojnë fëmijët të kuptojnë më mirë konceptet bazë të tatimeve.
- Shembuj praktikë të situatave ku fëmijët mund të përballen me tatime apo taksa në jetën e tyre të përditshme (p.sh. blerja e një artikulli që përfshin VAT).

Materialet e "Junior Tax Facts" janë dizajnuar të jenë edukative dhe argëtuese, me qëllim që të angazhojnë nxënësit dhe të zhvillojnë tek ata një kuptim të shëndoshë të rëndësisë së tatim-taksave. Këto materiale janë të disponueshme për shkollat dhe mësuesit, dhe përdoren për të plotësuar kurrikulën e edukimit qytetar dhe financiar.

Për nxënësit e moshës 14-17 vjeç në Mbretërinë e Bashkuar, edukimi mbi tatimet është thelbësor për t'i ndihmuar ata të kuptojnë se si funksionon sistemi fiskal dhe rolin e tyre si qytetarë përgjegjës. Këtu janë disa fakte kryesore dhe koncepte që mund të jenë të dobishme për këtë grupmoshë:

1. Çfarë janë taksat?

- **Taksat mbi të ardhurat:** Një përqindje e të ardhurave që individët dhe bizneset paguajnë në qeveri. Të ardhurat mbi një nivel të caktuar taten sipas normave progresive.
- **Taksat mbi vlerën e shtuar (VAT):** Një taksë e vendosur mbi shumicën e mallrave dhe shërbimeve të blera.
- **Taksat kombëtare dhe lokale:** Taksa që paguhen në nivel kombëtar (si taksa mbi të ardhurat) dhe ato që paguhen në nivel lokal (si taksa mbi pronën).

2. Pse paguajmë taksa?

- **Financimi i shërbimeve publike:** Taksat përdoren për të financuar shërbimet publike si shkollat, spitalet, policinë, dhe infrastrukturën.
- **Sistemi i mirëqenies:** Sigurimi i ndihmës financiare për ata që kanë nevojë, përfshirë përfitimet e papunësisë, pensionet shtetërore dhe ndihmën sociale.

- **Investimet publike:** Përmirësimi i infrastrukturës dhe financimi i projekteve që përfitojnë komunitetin në përgjithësi.

3. Si funksionojnë taksat?

- **Mbledhja e taksave:** HM Revenue and Customs (HMRC) është agjencia përgjegjëse për mbledhjen e taksave në Mbretërinë e Bashkuar.
- **PAYE (Pay As You Earn):** Një sistem ku punëdhënësit mbajnë taksat e të ardhurave nga paga e punonjësve dhe i transferojnë ato në HMRC.
- **Deklaratat tatimore:** Individët që kanë të ardhura shtesë ose janë të vetëpunësuar duhet të plotësojnë një deklaratë tatimore vjetore për të raportuar të ardhurat dhe për të llogaritur taksat e tyre.

4. Tatimi mbi të ardhurat e studentëve:

- **Të ardhurat e përjashtuara nga tatimi:** Shumica e studentëve nuk paguajnë taksë mbi të ardhurat nëse të ardhurat e tyre vjetore janë nën pragun e caktuar nga qeveria (Personal Allowance).
- **Punësimi me kohë të pjesshme:** Studentët që punojnë me kohë të pjesshme mund të kenë detyrime tatimore në varësi të të ardhurave të tyre të përgjithshme.

5. Rëndësia e pagimit të taksave:

- **Ligjshmëria:** Pagimi i taksave është një detyrë ligjore dhe mospagimi i tyre mund të rezultojë në gjoba dhe ndjekje penale.
- **Përfitimet kolektive:** Taksat financojnë shërbime dhe infrastrukturë nga të cilat përfitojnë të gjithë qytetarët.

6. Evazioni fiskal dhe mashtrimi:

- **Evazioni fiskal:** Praktika ilegale e mospagimit të taksave që i detyrohet shtetit.
- **Mashtrimi:** Ndërmarrja e veprimeve për të fshehur të ardhurat ose për të ulur detyrimet tatimore në mënyrë të paligjshme.

7. Kontributet kombëtare të sigurimeve (National Insurance):

- **Qëllimi:** Kontributet kombëtare të sigurimeve paguhen për të financuar përfitimet shtetërore, përfshirë pensionet e shtetit dhe përfitimet e papunësisë.
- **Shuma:** Shuma që duhet paguar varet nga të ardhurat dhe lloji i punësimit.

Këto koncepte dhe informacione janë të rëndësishme për të ndihmuar nxënësit të kuptojnë sistemin fiskal dhe rolin e tyre si qytetarë të përgjegjshëm ekonomikisht. Edukimi financiar dhe fiskal i përgatit ata për vendime të informuara dhe të përgjegjshme në të ardhmen.

Edukimi Fiskal në Japoni

Që nga vitet 1990 janë aplikuar programe edukimi financiar dhe ekonomik në Japoni për nxënësit e shkollave fillore dhe të mesme, si dhe për të rriturit. Kjo për faktin se financat dhe ekonomia janë thelbësore për zhvillimin e një tregu efikas të kapitalit për të mbështetur ekonominë e shtetit.

Mësimi financiar në shkollat fillore: Nën temën e këmbimit valutor, profesionistë të financave ofrojnë shpjegime të lehta për t'u kuptuar në lidhje me monedhat, kurset e këmbimit dhe ndikimin e një jeni të fortë ose të dobët në tregti. Ata gjithashtu kryejnë një lojë mësimore tërheqëse mbi luhatjet e kursit të këmbimit. Për të shpjeguar se si funksionon tregu i aksioneve, ata diskutojnë rëndësinë e tregut dhe zhvillojnë një sesion tregtimi sillet në mënyrë që studentët të mund të përjetojnë drejtpërdrejt se si funksionon tregu i aksioneve.

Mësimi financiar mbi investimet në shkollat e mesme: Nxënësit argëtohen duke mësuar se si funksionojnë aksionet ndërsa luajnë një lojë ku janë aksionerë të një kompanie. Ata përjetojnë blerjen dhe shitjen e aksioneve ndërsa kompania kalon nëpër ngjarje të ndryshme dhe çmimi i aksioneve rritet dhe bie. Nëpërmjet lojës, nxënësit mësojnë faktorët që shkaktojnë luhatjen e çmimeve të aksioneve dhe rëndësinë e investimit në shoqëri.

Mësimi financiar mbi paranë në shkollat e mesme: Nxënësve iu mësohen aftësitë bazë për planifikimin e jetës dhe ndërtimin e aseteve përmes seminareve. Programi është krijuar për të mësuar rëndësinë e shqyrtimit të planeve të së ardhmes dhe përgatitjes për të jetuar një jetë të përmbushur.

Seminare për mësuesit e shkollave: Për të rritur ndërgjegjësimin e mësuesve të shkollave për domosdoshmërinë e edukimit financiar dhe ekonomik, zhvillohen me ta seminare mbi edukimin financiar. Ky program përdoret gjithashtu si trajnim zyrtar i mësuesve nga bordet e arsimit në të

gjithë Japoninë. Seminaret u ofrojnë mësuesve një mundësi për të mësuar rreth investimeve dhe tendencave sociale dhe të korporatave, si dhe të kuptojnë se si edukimi financiar mund të kontribuojë në krijimin e një shoqërie të drejtë dhe komode. Mësuesit gjithashtu mund të përditësohen me programe të realizuara për nxënës të shkollave fillore dhe të mesme.

Edukimi fiskal në vendet nordike.

Edukimi fiskal, i njohur gjithashtu si edukimi financiar, është një aspekt i rëndësishëm i sistemeve moderne arsimore, që synon pajisjen e studentëve me njohuritë dhe aftësitë e nevojshme për të marrë vendime të informuara financiare. Vendet nordike, të njohura për sistemet e tyre arsimore gjithëpërfshirëse, shpesh përfshijnë edukimin financiar në kurrikulën e tyre.

Këtu janë disa informacione të përgjithshme rreth edukimit fiskal në shkollat fillore dhe të mesme në vendet nordike:

1. **Suedia:** Suedia thekson edukimin financiar në kurrikulën e saj. Konceptet që lidhen me financat personale, të tilla si buxhetimi, kursimi dhe kuptimi i institucioneve financiare, zakonisht mbulohen në shkollat fillore dhe të mesme. Shkollat shpesh i integrojnë këto koncepte në lëndë si matematika, studimet sociale ose ekonomike.
2. **Danimarka:** Edukimi financiar është gjithashtu i integruar në kurrikulën daneze, duke u fokusuar në aftësi praktike si menaxhimi i parave, të kuptuarit e huave dhe normave të interesit dhe marrja e zgjedhjeve të përgjegjshme financiare. Në shkollat e mesme, nxënësit mund të kenë mundësinë të ndjekin kurse të specializuara në ekonomi ose sipërmarrje.
3. **Norvegjia:** Në Norvegji, edukimi financiar konsiderohet i rëndësishëm për përgatitjen e studentëve për moshën madhore. Konceptet bazë financiare futen në shkollën fillore dhe zhvillohen më tej në shkollën e mesme. Temat mund të përfshijnë bankat, tatimet, taksat, investimet dhe të drejtat e konsumatorëve.
4. **Finlanda:** Shkollat finlandeze theksojnë aftësitë praktike të jetës, duke përfshirë njohuritë financiare. Studentët mësojnë për menaxhimin e parave, buxhetimin dhe marrjen e vendimeve të përgjegjshme financiare që në moshë të hershme. Edukimi financiar shpesh integrohet në lëndë si matematika dhe studimet sociale.
5. **Islanda:** Islanda gjithashtu përfshin edukimin financiar në kurrikulën e saj. Nxënësit mësojnë rreth financave personale, buxhetimit, kursimit dhe investimit. Shkollat e mesme mund të ofrojnë lëndë zgjedhore në ekonomi ose financë për studentët e interesuar për të vazhduar studimet e mëtejshme në këto fusha.

Në përgjithësi, vendet nordike njohin rëndësinë e edukimit financiar në përgatitjen e studentëve për moshën madhore dhe promovimin e mirëqenies financiare. Ato zakonisht integrojnë konceptet financiare në lëndë të ndryshme përgjatë shkollës fillore dhe të mesme, duke siguruar që nxënësit të zhvillojnë aftësitë e nevojshme për të lundruar në kompleksitetin e ekonomisë moderne.

Rasti i Finlandës.

Në Finlandë, edukimi financiar është i integruar në kurrikulën kombëtare dhe konsiderohet një pjesë thelbësore e përgatitjes së studentëve për moshën madhore. Këtu janë disa hapa konkretë që ka ndërmarrë Finlanda në lidhje me edukimin e edukimit financiar:

1. **Integrimi i Kurrikulës Kombëtare:** Finlanda ka integruar arsimin e edukimit financiar në kurrikulën e saj kombëtare për lëndë dhe nivele të ndryshme klasash. Konceptet bazë financiare prezantohen qysh në shkollën fillore dhe zhvillohen më tej përgjatë arsimit të mesëm. Duke integruar njohuritë financiare në lëndë të ndryshme, Finlanda siguron që studentët të kenë një kuptim të plotë të financave personale.
2. **Trajnimi i mësuesve:** Mësuesit finlandezë i nënshtrohen trajnimit për të përfshirë në mënyrë efektive edukimin e edukimit financiar në praktikën e tyre të mësimdhënies. Ky trajnim i pajis mësuesit me njohuritë dhe aftësitë e nevojshme për të ofruar edukim financiar në një mënyrë tërheqëse dhe efektive.
3. **Burimet mësimore:** Finlanda u ofron mësuesve një sërë burimesh dhe materialesh mësimore për të mbështetur edukimin e edukimit financiar në klasë. Këto burime përfshijnë tekste shkollore, plane mësimore, mjete online dhe aktivitete ndërvepruese të krijuara për të përmirësuar të kuptuarit e koncepteve financiare nga studentët.
4. **Mundësitë e të mësuarit praktik:** Shkollat finlandeze theksojnë përvojat praktike dhe praktike të të mësuarit për t'i ndihmuar studentët të zbatojnë konceptet financiare në situata të jetës reale. Për shembull, nxënësit mund të marrin pjesë në ushtrime buxhetore, simulime kursimi ose projekte sipërmarrjeje për të zhvilluar aftësi praktike të menaxhimit të parave.
5. **Bashkëpunimi me palët e interesuara:** Finlanda bashkëpunon me aktorë të ndryshëm, duke përfshirë agjencitë qeveritare, institucionet financiare dhe organizatat jofitimprurëse, për të promovuar edukimin e edukimit financiar. Këto partneritete ndihmojnë që studentët

të marrin informacion të saktë dhe të përditësuar në lidhje me financat personale dhe vendimmarrjen financiare.

6. **Vlerësimi dhe Vlerësimi:** Finlanda vlerëson efektivitetin e edukimit të edukimit financiar përmes vlerësimeve të rregullta. Duke matur njohuritë e nxënësve dhe të kuptuarit e koncepteve financiare, Finlanda mund të identifikojë fushat për përmirësim dhe të bëjë rregullimet e nevojshme në kurrikulën e saj dhe praktikën e mësimdhënies.

Në përgjithësi, qasja e Finlandës ndaj edukimit financiar thekson integrimin, trajnimin e mësuesve, përvojat praktike të të mësuarit, bashkëpunimin dhe vlerësimin. Këto përpjekje synojnë t'i pajisin studentët me njohuritë, aftësitë dhe besimin që u nevojiten për të marrë vendime të informuara financiare dhe për të lundruar në kompleksitetin e ekonomisë moderne.

Rasti i Norvegjisë.

1. **Përfshirja në kurrikulë:** Edukimi financiar është i përfshirë në kurrikulën kombëtare për arsimin fillor dhe të mesëm. Konceptet bazë financiare futen në shkollën fillore dhe zhvillohen më tej në shkollën e mesme.
2. **Integrimi në lëndë:** Ngjashëm me Finlandën, Norvegjia integron edukimin financiar në lëndë të ndryshme, duke përfshirë matematikën, studimet sociale dhe ekonominë shtëpiake. Kjo qasje ndërdisiplinore siguron që nxënësit të kenë një kuptim të plotë të koncepteve financiare.
3. **Edukimi për aftësitë e jetës:** Norvegjia thekson rëndësinë e mësimdhënies së aftësive jetësore, duke përfshirë njohuritë financiare, për të përgatitur studentët për moshën madhore. Shkollat synojnë t'u ofrojnë nxënësve njohuritë dhe aftësitë e nevojshme për të menaxhuar financat e tyre me përgjegjësi.
4. **Partneritetet dhe Burimet:** Qeveria norvegjeze bashkëpunon me organizata dhe institucione të ndryshme për të zhvilluar burime dhe iniciativa që synojnë promovimin e edukimit financiar midis studentëve. Këto burime mund të përfshijnë materiale edukative, seminare dhe burime online.

Në **Norvegji**, është krijuar një faqe web për edukimin e të rinjve në lidhje me çështjet financiare-
<https://www.spleiselaget.no/> . Në këtë faqe ka një shumëllojshmëri informacionesh mbi tatimet dhe mënyrën sesi veprohet për tu paguar ato në shtetin norvegjez. Gjithashtu mund të kërkosh mbi artikuj rreth mënyrës së sistemit të tatim-taksave norvegjeze, lojra të ndryshme, jo vetëm për të mësuar rreth sistemit fiskal, por edhe logjikës ligjore mbi të cilat ngrihet ky system, si psh. Mënyrat e të bërit një kontratë të rregullt. Po ashtu video informuese janë pjesë e faqes duke ofruar për të rinjtë informacione të shkurtra.

Spleiselaget është një program mësimor falas për nxënësit e shkollave të mesme. Duke përdorur tutorët, filmin dhe komunikimin me studentët, nxënësit informohen për lidhjen mes shoqërisë, tatim-taksave dhe punës.

Spleiselaget informon nxënësit se si është strukturuar shteti norvegjez i mirëqenies, si janë të lidhura të ardhurat dhe shpenzimet dhe i bën nxënësit të pajisur mirë për të bërë zgjedhjet e duhura në jetën e punës. Ata hyjnë përmes kompjuterit ose celularit dhe votojnë për pyetje të ndryshme që marrin gjatë prezantimit. Prandaj, çdo prezantim është unik për secilën klasë individuale.

Si zhvillohet mësimi?

Është Agjencia Norvegjeze e Taksave ajo që viziton shkollat dhe mban ligjëratën, e cila zgjat dy orë mësimore.

Në shumë raste, leksioni mund të mbahet në platformën Teams. Kohëzgjatja është 45-60 minuta. Shkollat ofrojnë projektorë, zë dhe akses të mirë në internet. Për t'u vizituar zyrat e Agjencisë Norvegjeze të Taksave, fizikisht ose digjitalisht, duhet të bashkohen dy ose më shumë klasa.

Tema për të cilën po flitet:

- Pse paguajmë tatime?
- Për çfarë përdoren paratë e tatimeve?
- Çfarë nënkuptohet me termin shtet social?
- Cilat janë pasojat e ekonomisë së zezë dhe punës së zezë për individin, shoqërinë dhe jetën e punës?

- Çfarë është e rëndësishme të dini si punonjës? Për të drejtat dhe detyrat në jetën e punës
- Kush vendos se sa ne paguajmë në tatime dhe detyrime?

Në spleiselaget.no (faqja e internetit) nën "Zgjidh temën" ekziston një version i filmuar i programit mësimor, i ndarë në 8 blloqe video. Seancat zgjasin 7-10 minuta dhe përfundojnë me detyra reflektimi.

Të mësosh nëpërmjet lojrave

Dëshiron të jesh kryetar bashkie dhe të drejtosh një qytet? Atëherë duhet të provoni Spleiselaget Byen, lojën që ju mëson për lidhjet midis shoqërisë, taksave dhe jetës së punës!

Në lojën Byen, ju keni rolin e kryetarit të bashkisë dhe duhet të ndërtoni një qytet. Ju duhet të menaxhoni të ardhurat dhe shpenzimet tuaja në mënyrën më të mirë të mundshme. Ju duhet të përpiqeni t'i bëni qytetarët tuaj sa më të lumtur, përndryshe mund të mos i fitoni zgjedhjet. Nëse i fitoni zgjedhjet, mund të ndërtoni më tej, dhe nëse bëni vërtet mirë, mund të kryesoni listën e rezultateve më të larta!

Qyteti është krijuar për të luajtur në një mësim shkollor. Ju mund të diskutoni gjatë dhe më pas, me njëri-tjetrin dhe me mësuesin tuaj.

Projekti i Lituanisë me shkollat.

Rritja e ndërgjegjësimit të tatimpaguesve është një sfidë me të cilën po përballet e gjithë Evropa dhe Lituania nuk ka bërë përjashtim. Tatimet zakonisht janë një fushë e bushur me stereotipe dhe paragjykime. “Cili është përfitimi i tatimeve dhe taksave për mua?” është një nga pyetjet e shpeshta nga qytetarët, për të cilën nuk duhet të heshtet apo të anashkalohej, sepse një individ në të shumtën e rasteve mendimin e tij e krijon për një kohë të gjatë, ndoshta që kur prindërit i kanë thënë se tatimet janë një "haraç për shtetin".

Inspektorati Shtetëror Tatimor i Lituanisë (IST) së bashku me Universitetin e Vilnius kanë kryer kërkime në shkallë të gjerë me qëllim që të zbulohet se çfarë dinin fëmijët për tatimet dhe cilat ishin qëndrimet e tyre rreth kësaj çështje. Studimi zgjati nga viti 2016 deri në vitin 2019. Pothuajse 2000 nxënës nga mosha 7 deri në 17 vjeç morën pjesë në hulumtim dhe u ndanë në tre grupe sipas moshës së tyre. Gjatë hulumtimit u përdorën masa të ndryshme: prezantimi apo mësimi mbi tatimet/taksat, lojërat, filmat vizatimorë, ekzaminimi i situatave, të cilat reflektojnë se mospagimi i tatimeve/taksave shkakton dëm të konsiderueshëm dhe pagesa e tyre sjell përfitime për shoqërinë.

Fillimisht, IST-ja përgatiti një material metodologjik për të rinjtë. Megjithatë, sado i mirë të jetë prezantimi, ai nuk është në gjendje të mbajë vëmendjen e fëmijëve të shkollës fillore gjatë gjithë mësimin, megjithëse për nxënësit e shkollave të mesme, prezantimi mund të jetë pikërisht ai që nevojitet.

Shumica e prezantimeve u zhvilluan posaçërisht për fëmijët e shkollave fillore. Përveç masave të zakonshme si video edukative, vlen të përmendet formati i lojërave simuluese. Kjo është një lloj situatë ku fëmijët ftohen të flasin. *“Për shembull, tregon se si fëmijët në oborr luanin futboll dhe njëri prej tyre u plagos. Fëmijët thirrën një ambulancë, por ajo nuk erdhi. Fëmijëve u shpjegohet pse mund të vijë një ambulancë në përgjithësi dhe çfarë tarifash vendosen këtu. Një masë tjetër - një konkurs vizatimi. Fëmijëve u thuhet se janë mbledhur shumë para në buxhet dhe se mund të bëhet diçka për të mirën e të gjithëve dhe detyra e tyre është të nxjerrin çfarë mund të bëhet duke përdorur paratë.”*

Ndërkohë metoda e përdorur për nxënësit e gjimnazeve përfshin edhe elementë të tjerë. E para është informative. Së dyti, përdoren diskutimet në grup për të zgjedhur temat dhe pyetjet sipas moshës.

Gjithçka sa u tha më sipër përfshin vetëm pjesën e të mësuarit në shkolla. Ndërkohë, synimi ishte të shihej çështja në një shkallë më të gjerë, në mënyrë që ky edukim të vazhdojë tek të rinjtë edhe jashtë shkollës. Pjesën më të madhe të kohës të rinjtë e kalojnë në pajisje të ndryshme inteligjente. Për këtë arsye IST konceptoi dhe nxorri në treg një lojë të quajtur "luftoni ekonominë në hije". Shumica e lojërave që lidhen me tatim-taksat përgatiten sipas parimit pyetje-përgjigje, por kjo ishte krejtësisht ndryshe. U krijua një lojë dinamike, tërheqëse që t'iu dhuronte fëmijëve një kohë të mirë, ndërsa në të njëjtën kohë të shkatërronte paragjykimet dhe stereotipet për taksat. Krahas aktiviteteve shkollore, zhvillohej edhe një metodë tjetër, e cila tashmë ishte bërë tradicionale - një kuiz për nxënësit me tematikë "Taksat u kthehen të gjithëve".

Modeli i Argjentinës:

Autoriteti argjentinasi i të ardhurave (AFIP) vendosi të synojë ndërtimin e të kuptuarit të studentëve për tatimet dhe rolin e tyre në shoqëri. Meqenëse AFIP donte të siguronte vazhdimësinë e programit, u kërkua një aleancë e ngushtë me sistemin arsimor. Kjo qasje ishte sfiduese, duke kërkuar krijimin e ekipeve ndërinstitucionale, takime të rregullta me aktorët kryesorë në sistemin arsimor dhe marrëveshje e bashkëpunim me qeveritë provinciale. Kërkonte gjithashtu investime të konsiderueshme në krijimin e materialeve dhe në mënyrë thelbësore trajnimin e mësuesve për t'i mundësuar ata të bëhen agjentë të ndryshimit dhe ta bëjnë tatimin pjesë përbërëse të mësimin të qytetarisë.

Programi është parë si i suksesshëm, me një vlerësim të jashtëm nga Universiteti i Buenos Aires që identifikon kënaqësinë e lartë dhe ruajtjen e njohurive midis pjesëmarrësve. Investimi në ndërtimin e mbështetjes ndërmjet institucioneve të shumta siguroi gjithashtu njëfarë elasticiteti për programin përballë ndryshimeve në prioritetet e menaxhimit, pasi institucionet e tjera mbetën të përkushtuara. Programi vazhdon të zgjerohet dhe burimet tashmë janë përfshirë në Institutin Kombëtar të Trajnimit të Mësuesve të Ministrisë së Arsimit, duke i vënë ato në dispozicion të të gjithë mësuesve.

Programet e Edukimit Financiar

BCRA (Banka Qendrore e Republikës së Argjentinës) ka zbatuar aktivitete arsimore dhe komunitare për të nxitur zhvillimin e aftësive financiare.

Aktivitetet kryesore të zhvilluara aktualisht janë si më poshtë:

Fushata Dixhitale Edukimi Financiar për Familjet: Në kuadër të programit “Ne Vazhdojmë të Edukojmë”, BCRA së bashku me Ministrinë e Arsimit të Argjentinës ka drejtuar një fushatë edukimi financiar, e cila përdor një sërë tutorialësh për të promovuar përdorimin e kartave të debitit; menaxhimin e kodeve të sigurisë për ATM-të dhe për pikat e tërheqjes së parave jashtë bankave; përdorimin e bankut online dhe menaxhimin e fjalëkalimeve; dhe kuletat dixhitale për pagesën e shërbimeve.

Trajnim virtual për mësuesit: Në vitin 2020, BCRA organizoi një Trajnim Virtual mbi Edukimin Financiar për Mësuesit. Ky kurs dy mujor ishte i dedikuar për mësuesit, si në lëndët Ekonomike

ashtu edhe në lëndët përkatëse, si Administrata, Shtetësia dhe Punësimi, Matematika Financiare dhe Sistemet e Informacionit të Kontabilitetit.

Mësuesit morën udhëzues edukativë dhe video të zhvilluara së bashku me Ministrinë e Arsimit të Argjentinës. Pasi e përshtatën materialin për kurset e tyre, ata ua dërguan atë studentëve të tyre me mjete të ndryshme.

Mësuesit, të mbështetur nga BCRA, zhvilluan një projekt për studentët që të ndajnë njohuritë dhe aftësitë e fituara me njerëzit afër tyre, si familja e tyre, të rriturit e moshuar dhe fqinjët. Në praktikë, çdo mësues ka punuar me një grup prej rreth 25 nxënësish, të cilët, nga ana tjetër, ndanë njohuritë financiare të tyre me 55 persona në secilin grup, mesatarisht.

Aftësitë financiare për jetën: Programi “Financial Skills for Life” synoi të zhvillojë aftësitë e nxënësve për të ndërvepruar me palët e tjera brenda sistemit financiar në mënyrë racionale dhe të përgjegjshme. Programi është zhvilluar që nga viti 2017 në bashkëpunim me autoritetet arsimore. Gjatë programit, mësuesit e shkollave të mesme u trajnuan për t’i mësuar nxënësit se si të zhvillojnë dhe financojnë një projekt. Për më tepër, studentët duhet të ndajnë njohuritë e tyre me komunitetin përmes mjeteve të ndryshme, si mikroradio, video informative, prezantime në sheshe, biseda me studentë të tjerë ose qytetarë të moshuar. Gjatë vitit 2020, trajnimi për mësues dhe nxënës u zhvillua virtualisht për shkak të pandemisë.

Edukimi Fiskal në Malajzi

Statistikat nga Departamenti i Falimentimit të Malajzisë (IDM), (2020) kanë deklaruar se gjithsej 84.805 individë janë shpallur të falimentuar në pesë vitet nga 2015 deri Dhjetor 2019. Një e katërta e këtij grupi janë individë të moshës 34 vjeç e poshtë me numrin e individëve të përfshirë është gjithsej 21 844 persona. Njohuritë e pamjaftueshme financiare dhe aftësitë e pamjaftueshme financiare kanë shkaktuar shumë njerëz të kapen të papërgatitur në çështje të rëndësishme financiare sepse janë në pamundësi për të marrë vendime financiare të duhura për shkak të mungesës së informacionit.

MOE (Ministria e Arsimit e Malajzisë) ka marrë iniciativën për zbatimin e një programi duke filluar me integrimin e njohurive financiare në kurrikula shkollore nga arsimit parashkollor deri në shkollë të mesme për nxënësit të cilët janë nga mosha 5 deri në 17 vjeç. Sektorii i Zhvillimit të Kurrikulës (BPK) në kuadër të MOE-së i është dhënë detyra për të integruar elementët financiar në kurrikulën shkollore. Gjatë procesit të mësimdhënies dhe mësimnxënies, edukimi financiar kryhet nëpër tema të një lënde. Nxënësit janë të ekspozuar ndaj edukimit financiar përmes lëndëve kryesore si Gjuha, Matematika, Edukata dhe Edukimi moral. Elementet e edukimit financiar janë drejtpërdrejtë të integruar në lëndën e matematikës në shkollën fillore nën temat e Parasë.

Në kurrikulën aktuale përmbajtjet e edukimit financiar shkruhen shprehimisht në lëndët si fillore, që do të thotë mësuesit janë të detyruar për të mësuar këto përmbajtje në klasë. Zhvillimi i një sistemi të digjitalizuar të kurrikulës është shfaqur si një rrugë kritike për reformën arsimore, me arsimin digjital që tashmë përbën një element të rëndësishme duke pasur parasysh shpejtësinë në cilat janë dhe po zhvillohen teknologjia digjitale dhe inteligjenca artificiale. Reforma e kurrikulës së ardhshme duhet të jenë prioritet.

Kurrikula e ardhshme e edukimit financiar duhet të fokusohet në integrimin e përmbajtjes së digjitalizuar në mënyrë që kurrikula të jetë fleksibël për t'u përdorur në të gjitha llojet e situatave. Nxënësit mund ta mësojnë përmbajtjen vetë ose me anë të drejtimit të mësuesve.

Modeli i Australisë

Qeveria Australiane nëpërmjet ASI Australian Securities Investments Commission përfshiu edukimin financiar në shkolla përmes një programi të quajtur Money Smart.

Nëpërmjet edukimit financiar të studentëve si konsumatorë ata mësojnë:

- a. Si të menaxhojnë paratë e tyre dhe të planifikojnë përdorimin e tyre për nevojat dhe dëshirat e ardhshme, tani dhe në të ardhmen;
- b. Si të balancojnë rrezikun dhe shpërblimin për të marrë vendime të bazuara në legjislacion në kontekstet e ardhshme si konsumatorë. Ata mësojnë për të drejtat dhe përgjegjësitë e konsumatorëve në shoqërinë moderne dhe ndikimin më të gjerë të vendimeve tona të përditshme; dhe
- c. Ata mësojnë gjuhën e parasë dhe si të lundrojnë në ndryshimin e vazhdueshëm të peizazhit të konsumatorit dhe financiar.”

Ka përafërsisht 53 shkolla në të gjithë Australinë të regjistruara për programin Money Smart School, i cili shton mbështetjen e çdo forme të edukimit financiar, duke përfshirë tatimet.

Përse duhet të përfshihet në kurrikulën kombëtare si lëndë e pavarur dhe të mësohet në të gjitha shkollat e mesme?

Rezultatet tregojnë se ekziston një konsensus i gjerë rreth faktit që edukimi tatimor duhet të mësohet brenda shkollave të mesme dhe se niveli i besimit të nxënësve në trajtimin e çështjeve të tyre tatimore është shumë më i lartë pasi përfundojnë një kurs të strukturuar mbi tatimet.

Përfitimet për autoritetet tatimore në këtë rast kanë të bëjnë me reduktime të mospërputhje të paqëllimshme me detyrimet, pasi studentët që do të jenë tatimpagues kanë një kuptim më të madh të sistemit tatimor ku bëjnë pjesë, si edhe të asaj se çfarë kërkohet prej tyre si qytetarë taksapagues në aspektin moral dhe sensin financiar. Autori beson se qeveria australiane duhet të sigurojë që si pjesë e programit të vazhdueshëm të edukimit financiar, të jenë veçmas edhe tatimet.

Edukimi fiskal, veçanërisht në kuptimin e Tatimeve, është thelbësor për individët dhe bizneset që të menaxhojnë financat e tyre në mënyrë efektive. Zyra Australiane e Tatimeve (ATO) luan një rol kyç në edukimin e australianëve rreth detyrimeve dhe aftësive të tyre tatimore.

ATO ofron një mori burimesh për të ndihmuar individët dhe bizneset të kuptojnë tema të ndryshme të lidhura me Tatimet, të tilla si tatimi mbi të ardhurat, tatimi mbi mallrat dhe shërbimet (GST), pensionet, zbritjet dhe më shumë se kaq. Këtu janë disa mënyra se si vete “ATO “ofron edukim fiskal:

1. Burimet në internet: Faqja e internetit është një thesar informacioni, me udhëzues, fletë të dhënash, video dhe mjete ndërvepruese që mbulojnë një gamë të gjerë temash të lidhura me Tatime. Këto burime janë të aksesueshme për këdo dhe ofrojnë shpjegime të qarta të koncepteve tatimore.

2. Workshope dhe Seminare: Zyra Australiane e Tatimeve zhvillon seminare në të gjithë Australinë për të edukuar Tatimpaguesit për çështje të ndryshme tatimore. Këto sesione shpesh mbulojnë tema të tilla si mbajtja e të dhënave, depozitimi i deklaratave tatimore, kuptimi i zbritjeve dhe menaxhimi i GST.

3. Webinarët: Ëëbinarët janë një mënyrë tjetër në të cilën ATO ofron edukim për Tatimpaguesit. Këto sesione online u lejojnë pjesëmarrësve të mësojnë rreth temave specifike tatimore. Ato shpesh përfshijnë prezantime nga ekspertë të ATO-s dhe seanca pyetjesh dhe përgjigjesh.

4. Programi i Ndhmës Tatimore: Zyra Australiane e Tatimeve bashkëpunon me organizatat e komunitetit për të ofruar programin Tax Help. Ky program ofron ndihmë falas për personat me të ardhura të ulëta dhe të moshuarit në plotësimin e deklaratave të tyre tatimore. Vullnetarët marrin trajnime nga ATO për t'u siguruar që mund të ofrojnë udhëzime të sakta.

5. Publikimet dhe buletinet: ATO publikon rregullisht buletine për t'i mbajtur tatimpaguesit të informuar për ndryshimet në ligjet tatimore, afatet dhe përditësimet e rëndësishme. Këto botime shpesh përfshijnë këshilla për të ndihmuar individët dhe bizneset të përmbushin detyrimet e tyre tatimore.

6. Aplikacioni ATO: Aplikacioni celular i ATO (Zyra Australiane e Tatimeve) ofron akses të përshtatshëm në informacionin tatimor në telefonat inteligjentë dhe tabletë. Përdoruesit mund të llogarisin mbajtjen e tatimit në burim, të gjurmojnë zbritjet dhe të marrin njoftime të rëndësishme nga ATO.

Shkolla

Edukimi fiskal, i njohur gjithashtu si edukimi financiar, njihet gjithnjë e më shumë si një komponent thelbësor i kurrikulës në shkollat australiane.

Këto janë disa aspekte kryesore të edukimit fiskal në shkollat australiane:

1. Përfshirja në Kurrikulën Kombëtare:

Kurrikula Australiane përfshin elemente të edukimit financiar në fusha të ndryshme mësimore. Për shembull, në Matematikë, studentët mësojnë rreth buxhetimit, kursimit dhe menaxhimit të financave. Në shkencat humane dhe shoqërore, ata mund të eksplorojnë konceptet ekonomike dhe rolin e parasë në shoqëri.

2. Integrimi ndërkurrikular:

Konceptet e edukimit financiar integrohen në lëndë të shumta për të ofruar një kuptim gjithëpërfshirës. Për shembull, studentët mund të mësojnë rreth parimeve të investimit në Matematikë, ndërsa diskutojnë gjithashtu vendimmarrjen ekonomike dhe të drejtat e konsumatorit në Studime Sociale.

3. Programe dhe iniciativa të specializuara:

Disa shkolla mund të ofrojnë programe të specializuara ose iniciativa të fokusuar në mënyrë specifike në edukimin financiar. Këto programe shpesh përfshijnë folës të ftuar, seminare dhe aktivitete ndërvepruese për të angazhuar studentët dhe për t'u mësuar atyre aftësi praktike të menaxhimit të parave.

4. Partneritetet me institucionet financiare:

Shkollat mund të bashkëpunojnë me bankat dhe institucione të tjera financiare për të përmirësuar edukimin financiar. Këto partneritete mund të ofrojnë burime, ekspertizë dhe njohuri të botës reale për të mbështetur të nxënit e studentëve.

5. Aktivitetet jashtëshkollore:

Aktivitetet jashtëshkollore të tilla si klubet financiare ose konkurset e drejtuara nga studentët mund të përforcojnë më tej konceptet e edukimit financiar dhe të nxisin një kulturë të përgjegjësive financiare midis studentëve.

6. Trajnimi i mësuesve dhe zhvillimi profesional:

Për të mësuar në mënyrë efektive edukimin financiar, mësuesit i nënshtrohen trajnimit dhe zhvillimit profesional për të përmirësuar të kuptuarit e tyre të koncepteve financiare dhe strategjive të mësimdhënies.

7. Angazhimi i komunitetit:

Shkollat mund të përfshijnë prindërit, bizneset lokale dhe organizatat e komunitetit në nismat e edukimit financiar për të ofruar mbështetje dhe burime shtesë.

8. Mjetet dhe burimet dixhitale:

Në epokën e sotme dixhitale, shkollat mund të përdorin burime online, aplikacione arsimore dhe simulime ndërvepruese për të përmirësuar edukimin e edukimit financiar dhe për t'u kujdesur për stile të ndryshme të të mësuarit.

Shkolla fillore.

Në vitet e para të shkollës fillore në Australi, edukimi financiar zakonisht futet gradualisht, duke u fokusuar në ndërtimin e aftësive themelore dhe në kuptimin e koncepteve bazë që lidhen me paratë dhe vendimmarrjen financiare. Ndërsa edukimi financiar mund të mos etiketohet në mënyrë eksplicite si një lëndë e veçantë, ai shpesh integrohet në fusha të ndryshme të kurrikulës, duke përfshirë matematikën, shkencat humane dhe shoqërore, si edhe lëndët e zhvillimit personal.

Këtu janë disa shembuj të fokusit të kurrikulës australiane në edukimin financiar në vitet e para të shkollës fillore:

1. Matematika bazë: Nxënësit fillojnë të njohin dhe numërojnë monedhat dhe kartëmonedhat australiane. Ata mësojnë të identifikojnë vlerën e secilës monedhë dhe kartëmonedhë dhe të kuptojnë konceptet bazë si mbledhja dhe zbritja brenda kontekstit të parasë.

2. Zhvillimi personal: Nxënësit eksplorojnë konceptet e nevojave dhe dëshirave, duke diskutuar nevojat bazë si ushqimi, veshmbathja dhe strehimi, dhe duke i krahasuar ato me dëshirat ose dëshirat. Ata fillojnë të kuptojnë se paratë përdoren për të blerë mallra dhe shërbime.

3. Matematika: Konceptet bazë të buxhetimit dhe kursimit mund të prezantohen përmes aktiviteteve praktike dhe skenarëve me role. Për shembull, studentët mund të përfshihen në aktivitete të thjeshta ku ata "blejnë" artikuj duke përdorur paratë e lojës, duke theksuar rëndësinë e bërjes së zgjedhjeve brenda një buxheti të kufizuar.

4. Situatat në jetën reale: Mësuesit mund të përfshijnë situata dhe shembuj të jetës reale në diskutimet në klasë për t'i ndihmuar studentët të kuptojnë rëndësinë e edukimit financiar. Kjo mund të përfshijë diskutime në lidhje me fitimin e parave përmes punëve ose marrjen e vendimeve në lidhje me shpenzimin e parave për lodra ose ushqime.

5. Libra me literaturë financiare: Mësuesit mund të përdorin libra me tregime dhe literaturë që përmbajnë tema financiare për të përfshirë studentët në diskutime rreth parave, kursimeve dhe shpenzimeve të përgjegjshme. Këto histori mund të ofrojnë mundësi të vlefshme për studentët që të eksplorojnë konceptet në një mënyrë të ngjashme dhe të këndshme.

6. Mësimi i bazuar në lojë: Aktivitetet mësimore të bazuara në lojë mund të përdoren për të mësuar konceptet e edukimit financiar, duke i lejuar studentët të eksplorojnë dhe eksperimentojnë me paratë në një mënyrë praktike dhe ndërvepruese. Për shembull, studentët mund të përfshihen në aktivitete me role në një dyqan apo bankë të pretenduar, duke praktikuar aftësi të tilla si numërimi i parave dhe kryerja e transaksioneve. Në përgjithësi, fokusi në vitet e para të shkollës fillore është në vendosjen e bazave për edukimin e ardhshëm të edukimit financiar duke futur koncepte bazë, duke nxitur qëndrime pozitive ndaj parasë dhe duke ofruar mundësi për mësim dhe eksplorim praktik.

Klasat 3 deri në 6 të arsimit fillor.

Në vitet 3 deri në 6 të shkollës fillore në Australi, edukimi financiar bëhet më gjithëpërfshirës, me nxënësit që ndërtojnë mbi aftësitë dhe konceptet themelore të prezantuara në vitet e mëparshme. Njohuria financiare vazhdon të integrohet në fusha të ndryshme të kurrikulës, duke përfshirë matematikën, shkencat humane dhe shoqërore dhe zhvillimin personal. Këtu janë disa aspekte kryesore të fokusit të kurrikulës australiane në edukimin financiar në këto vite:

1. Matematika: Në Matematikë, studentët zhvillojnë një kuptim më të thellë të parasë, duke përfshirë koncepte të tilla si buxheti, kursimi dhe marrja e vendimeve financiare. Ata mësojnë

të llogarisin totalët, të krahasojnë çmimet dhe të bëjnë ndryshime kur blejnë artikuj. Studentët mund të eksplorojnë gjithashtu koncepte që lidhen me të ardhurat, tatimet dhe konceptin e interesit.

2. Njohuria e konsumatorit dhe ajo financiare: Studentët fillojnë të mësojnë për të drejtat dhe përgjegjësitë e konsumatorëve, duke përfshirë rëndësinë e bërjes së zgjedhjeve të informuara të konsumatorëve. Ata eksplorojnë rolin e reklamës dhe marketingut në ndikimin e sjelljes së konsumatorit dhe zhvillojnë aftësi në vlerësimin kritik të reklamave dhe informacionit të produktit.

3. Aftësitë personale dhe sociale: Njohuria financiare është e integruar në fushën e Aftësive Personale dhe Sociale, ku studentët zhvillojnë aftësi në lidhje me vendimmarrjen, zgjidhjen e problemeve dhe përcaktimin e qëllimeve. Ata mësojnë të identifikojnë qëllimet personale financiare dhe të zhvillojnë strategji për arritjen e tyre. Studentët gjithashtu eksplorojnë konceptet e rrezikut dhe shpërblimit dhe mësojnë të vlerësojnë pasojat e mundshme të vendimeve financiare.

4. Matematika financiare: Nxënësit angazhohen në aktivitete dhe detyra që përfshijnë zbatimin e koncepteve matematikore në situatat financiare të jetës reale. Ata mund të eksplorojnë tema të tilla si përqindjet, fraksionet dhe numrat dhjetorë brenda kontekstit të llogaritjeve financiare, të tilla si llogaritja e zbritjeve, normave të interesit dhe fitimeve.

5. Ekonomia dhe biznesi: Në shkencat humane dhe shoqërore, studentët fillojnë të mësojnë rreth koncepteve ekonomike si oferta dhe kërkesa, forcat e tregut dhe roli i qeverisë në rregullimin e ekonomisë. Ata eksplorojnë marrëdhënien midis punës, të ardhurave dhe zgjedhjeve të stilit të jetesës dhe zhvillojnë një kuptim të kontekstit më të gjerë ekonomik në të cilin merren vendimet financiare.

6. Alfabetizimi dixhital: Me përdorimin në rritje të teknologjisë dixhitale në transaksionet financiare, studentët mësojnë për aftësitë e shkrim-leximit dixhital që lidhen me bankingun online, pagesat elektronike dhe sigurinë kibernetike. Ata eksplorojnë përfitimet dhe rreziqet që lidhen me shërbimet financiare digjitale dhe zhvillojnë strategji për mbrojtjen e informacionit të tyre personal dhe financiar në internet.

Në përgjithësi, në vitet 3 deri në 6, fokusi i edukimit financiar zgjerohet për të përfshirë një kuptim më të thellë të menaxhimit të parave, të drejtave të konsumatorëve, parimeve ekonomike dhe edukimit financiar digjital, duke u ofruar studentëve aftësi dhe njohuri thelbësore për të lundruar në peizazhin financiar gjithnjë e më kompleks.

Ndërsa edukimi financiar është i integruar në lëndë të ndryshme në të gjithë kurrikulën Australiane, duke përfshirë matematikën, shkencat humane dhe shoqërore dhe zhvillimin personal, është e dobishme të sigurohet një shembull mësimi ose aktiviteti që tregon se si mund të mësohet edukimi fiskal në shkollën fillore. Këtu është një shembull mësimi për nxënësit në vitet 3 deri në 6:

Shembull i një mësimi

Objektivat e mësimi:

- Të kuptohet konceptin e buxhetimit.
- Të identifikohen burimet e të ardhurave dhe shpenzimeve.
- Të krijohet një plan të thjeshtë buxhetor.

Përmbledhje e mësimi:

1. Hyrje në buxhet:

- Fillimisht diskutohet koncepti i buxhetimit. Shpjegohet se një buxhet është një plan se si të shpenzoni dhe kurseni para. Theksi vendoset në faktin se buxhetimi i ndihmon njerëzit të marrin vendime të informuara për financat e tyre dhe të arrijnë qëllimet e tyre financiare.

2. Identifikimi i të ardhurave dhe shpenzimeve:

- Ndahet klasa në grupe të vogla. Secilit grup mban shënime ngjitëse ose kartela tregues të etiketuara "Të ardhura" dhe "Shpenzime".
- U kërkohet nxënësve të mendojnë për burime të ndryshme të ardhurash (p.sh, ndihma, dhurata, punë) dhe shpenzime (p.sh, lodra, ushqime të lehta, mjete shkollore).
- Vendoset secili grup të shkruajë shembuj të të ardhurave dhe shpenzimeve në shënimet ngjitëse dhe ti paraqesin para të tjerëve.

3. Krijimi i një plani buxhetor:

- Duke përdorur shembujt e të ardhurave dhe shpenzimeve të krijuara nga klasa, udhëzohen nxënësit në krijimin e një plani të thjeshtë buxhetor.

- Vizatohet një tabelë në dërrasën e bardhë ose në letër grafiku me dy kolona: "Të ardhurat" dhe "Shpenzimet".
- Ndhimohen nxënësit të listojnë burimet e tyre të të ardhurave në kolonën "Të ardhurat" dhe shpenzimet e tyre në kolonën "Shpenzime".
- Diskutohet rëndësia e prioritizimit të nevojave mbi dëshirat gjatë krijimit të një buxheti.

4. Aktiviteti buxhetor:

- Shpërndahen paratë e lojës për secilin nxënës (opsionale).
- Ata përdorin planin buxhetor që krijuan për të ndarë paratë e tyre të lojës për shpenzime të ndryshme, duke u siguruar që ata të qëndrojnë brenda të ardhurave të tyre.
- Më pas buxhetin e tyre sipas nevojës për të përshtatur ndryshimet ose shpenzimet e papritura.

5. Reflektim dhe diskutim:

- Fillohet një diskutim në klasë rreth aktivitetit buxhetor. Nxënësit ndajnë përvojat, sfidat dhe njohuritë e tyre.
- Diskutohet rëndësia e përcjelljes së shpenzimeve, marrjes së vendimeve financiare të përgjegjshme dhe rregullimit të buxheteve me kalimin e kohës.
- Përforcohet idea se buxhetimi është një aftësi e përhershme që mund t'i ndihmojë individët të arrijnë sigurinë financiare dhe të arrijnë qëllimet e tyre.

6. Aktiviteti i Zgjerimit (opsionale):

- Inkurajohen nxënësit të krijojnë një plan buxheti për një skenar specifik, si p.sh. planifikimi i një festë ditëlindjeje ose kursimi për një blerje të veçantë.
- Nxënësit paraqesin para klasës planet e tyre buxhetore, duke shpjeguar zgjedhjet dhe strategjitë e tyre.

Konkluzioni:

- Përmbliidhen konceptet kryesore të mësuara gjatë mësimin, duke theksuar rëndësinë e buxhetimit për menaxhimin e parave me mençuri. Nxiten nxënësit të zbatojnë atë që kanë mësuar në jetën e tyre dhe të vazhdojnë të praktikojnë aftësitë e buxhetimit.

Shkolla 9-vjeçare dhe e mesme (klasat 7 deri në 12).

Në shkollën e mesme dhe 9-vjeçare në Australi, edukimi financiar vazhdon të jetë një komponent i rëndësishëm i kurrikulës, me nxënësit që ndërtojnë njohuritë dhe aftësitë e fituara në shkollën fillore. Fokusi zhvendoset drejt koncepteve më të avancuara dhe aplikimeve praktike, duke i përgatitur studentët të marrin vendime të informuara financiare ndërsa kalojnë në moshën madhore. Këtu janë disa aspekte kryesore të fokusit të kurrikulës australiane në edukimin financiar në shkollën e mesme:

1. Ekonomia dhe Biznesi: Nxënësit gërmojnë më thellë në parimet ekonomike, duke përfshirë mikroekonominë dhe makroekonominë. Ata mësojnë për sistemet ekonomike, strukturat e tregut dhe faktorët që ndikojnë në ofertën dhe kërkesën. Janë eksploruar tema të tilla si inflacioni, papunësia dhe rritja ekonomike, duke u ofruar nxënësve një kuptim më të gjerë të ekonomisë dhe ndikimit të saj tek individët dhe shoqëria.

2. Marrja e vendimeve financiare: Nxënësit zhvillojnë aftësi në vendimmarrjen financiare, duke përfshirë vlerësimin e produkteve dhe shërbimeve financiare, krahasimin e opsioneve dhe kuptimin e kostove dhe përfitimeve të zgjedhjeve të ndryshme. Ata mësojnë të analizojnë rreziqet financiare dhe të zhvillojnë strategji për t'i menaxhuar ato në mënyrë efektive.

3. Buxhetimi dhe Planifikimi Financiar: Nxënësit mësojnë aftësi praktike që lidhen me buxhetimin, planifikimin financiar dhe përcaktimin e qëllimeve. Ata eksplorojnë strategji për krijimin dhe mbajtjen e një buxheti, menaxhimin e të ardhurave dhe shpenzimeve dhe vendosjen e qëllimeve financiare afatshkurtra dhe afatgjata. Ata mund të mësojnë gjithashtu për rëndësinë e fondeve emergjente, kursimin për shpenzimet kryesore dhe planifikimin për daljen në pension.

4. Investimi dhe kursimi: Nxënësit eksplorojnë konceptet që lidhen me investimin dhe kursimin, duke përfshirë lloje të ndryshme investimesh (p.sh. aksione, prona, pensioni) dhe parimet e rrezikut

dhe kthimit. Ata mësojnë për rolin e normave të interesit, dividendëve dhe fitimeve kapitale në kthimet e investimeve, si dhe strategjitë për ndërtimin e pasurisë me kalimin e kohës.

5. Menaxhimi i kredisë dhe borxhit: Nxënësit fitojnë një kuptim të menaxhimit të kredisë dhe borxhit, duke përfshirë huamarrjen e përgjegjshme, menaxhimin e kartave të kreditit dhe shmangien e kurtheve të borxhit. Ata mësojnë për pasojat e borxhit, të tilla si tarifat e interesit dhe tarifat, dhe zhvillojnë strategji për shlyerjen e borxhit në mënyrë efikase.

6. Mbi pensionet dhe planifikimi i daljes në pension: Nxënësit mësojnë rreth sistemit australian të mbijetesës dhe rëndësisë së planifikimit për daljen në pension. Ata eksplorojnë tema të tilla si kontributet e detyrueshme të pensionit, opsionet e investimeve dhe rrjedhat e të ardhurave të pensionit, duke i përgatitur ata për të marrë vendime të informuara në lidhje me pensionet dhe kursimet e tyre të daljes në pension.

7. Të drejtat dhe përgjegjësitë e konsumatorit: Nxënësit vazhdojnë të mësojnë për të drejtat dhe përgjegjësitë e konsumatorit, duke përfshirë ligjet për mbrojtjen e konsumatorëve, sjelljen etike të konsumatorit dhe rëndësinë e avokimit të konsumatorëve. Ata eksplorojnë tema të tilla si garancitë e produkteve, rimbursimet dhe kthimet, dhe rolin e organizatave të konsumatorëve në mbrojtjen e interesave të konsumatorëve.

Në përgjithësi, në shkollën e mesme, edukimi i edukimit financiar zgjerohet për të mbuluar një gamë të gjerë temash, duke u ofruar studentëve njohuritë, aftësitë dhe qëndrimet e nevojshme për të lundruar në peizazhin kompleks financiar dhe për të marrë vendime të informuara gjatë gjithë jetës së tyre.

Shembull i një mësimi

Titulli: Kuptimi i kartave të kreditit

Objektivat e mësimi:

- Të kuptojnë konceptin e kartave të kreditit dhe mënyrën se si funksionojnë ato.
- Të identifikojnë përfitimet dhe rreziqet që lidhen me përdorimin e kartave të kreditit.
- Zhvillimi i strategjive për përdorimin e përgjegjshëm të kartës së kreditit.

Përmbledhje e mësimi:

1. Hyrje në kartat e kreditit:

- Fillohet mësimi duke përcaktuar se çfarë është një kartë krediti: një kartë plastike e lëshuar nga një institucion financiar që lejon mbajtësin e kartës të marrë hua fonde për të bërë blerje, me marrëveshjen për të shlyer shumën e marrë hua plus çdo interes dhe tarifë të aplikueshme.
- Diskutohen komponentët kryesorë të një deklaratë të kartës së kreditit, duke përfshirë kufirin e kredisë, normën e interesit, pagesën minimale dhe datën e mbarimit.

2. Përfitimet dhe rreziqet:

- Ndajehet klasa në grupe të vogla dhe i jepet secilit grup letër grafik ose tabelë poster.
- Caktohet secili grup të hulumtojë dhe të diskutojë përfitimet dhe rreziqet që lidhen me përdorimin e kartave të kreditit. Përfitimet mund të përfshijnë lehtësinë, programet e shpërblimeve dhe ndërtimin e historisë së kreditit, ndërsa rreziqet mund të përfshijnë shpenzime të tepërta, norma të larta interesi dhe akumulim borxhi.
- Secili grup të krijojë një listë përfitimesh dhe rreziqesh dhe t'i paraqesë klasës gjetjet e tyre.

3. Studime të rasteve:

- Nxënësit mësojnë raste studimore të jetës reale ose skenarë që përfshijnë përdorimin e kartës së kreditit. Shembujt mund të përfshijnë një individ që përdor një kartë krediti për blerje në internet, një familje që përdor një kartë krediti për raste urgjente ose një të rritur të ri që menaxhon kartën e parë të kreditit.
- Inkurajohen nxënësit të analizojnë çdo rast studimi dhe të identifikojnë përfitimet dhe rreziqet e mundshme. Diskutoni vendimet dhe pasojat e secilit skenar.

4. Kuptimi i normave të interesit:

- Diskutohet koncepti i normave të interesit dhe se si ato ndikojnë në bilancet e kartave të kreditit.
- Të përdoren shembuj për të ilustruar se si llogaritet interesi në bilancet e kartës së kreditit dhe rëndësinë e shlyerjes së plotë të bilancit çdo muaj për të shmangur akumulimin e tarifave të interesit.

5. Përdorimi përgjegjës i kartës së kreditit:

- Fillohet një diskutim në klasë mbi strategjitë për përdorimin e përgjegjshëm të kartës së kreditit. Theksohet rëndësia e buxhetimit, ndjekjes së shpenzimeve dhe kryerjes së pagesave në kohë për të shmangur borxhin.

- Diskutohet rëndësia e leximit dhe të kuptuarit të kushteve dhe kushteve të marrëveshjeve të kartës së kreditit, duke përfshirë tarifat, gjobat dhe periudhat e likuidimit.

6. Reflektimi dhe plani i veprimit:

- Nxënësit të reflektojnë mbi qëndrimet dhe përvojat e tyre me kartat e kreditit. Kërkojuni atyre të identifikojnë një përfitim dhe një rrezik të përdorimit të kartave të kreditit dhe si mund t'i zbusin rreziqet.

- Inkurajohen të krijojnë një plan veprimi personal për përdorimin e përgjegjshëm të kartës së kreditit, duke vendosur synime për menaxhimin e shpenzimeve dhe borxhit të kartës së tyre të kreditit.

Konkluzioni:

- Konceptet kryesore të mësuara gjatë mësimit përmbledhen duke theksuar rëndësinë e të kuptuarit të kartave të kreditit dhe marrjen e vendimeve të informuara për përdorimin e tyre. Në fund inkurajohet çdo nxënës të zbatojnë atë që ka mësuar dhe të kërkojë udhëzime nga burime të besuara kur menaxhohen kartat e kreditit.

Bibliografia

- Aydilek, A., & Aydilek, H. (2020). An optimization model of retiree decisions under recursive utility with housing. *Journal of Economics and Finance*, 44(2), 258–277.
<https://doi.org/10.1007/s12197-019-09485-5>
- https://www.iota-tax.org/sites/default/files/publications/public_files/iota_report_-_fiscal_education_for_the_young.pdf
- <http://www.cra-arc.gc/gncy/pr/yth-eng.html>
- https://www.business.unsw.edu.au/About-Site/Schools-Site/Taxation-Business-Law-Site/Documents/Taxation_Education_in_Secondary_Schools_Morgan.pdf
- https://sede.agenciatributaria.gob.es/Sede/en_gb/educacion-civico-tributaria/programa-educacion-civico-tributaria.html
- https://www.moneysmart.gov.au/media/555802/economicsbusinessmapping7_10.pdf
- <https://www.spleiselaget.no/>
- <https://taxedu.campaign.europa.eu/en/node/3101>
- [Bildungspläne Baden-Württemberg](#)
- [ISQ Berlin-Brandenburg- Institut für Schulqualität der Länder Berlin und Brandenburg](#)
- <https://www.mk.niedersachsen.de/startseite/>
- <https://bm.rlp.de/>
- <https://www.uni-leipzig.de/>
- <https://education.gov.au>
- <https://acetd.edu.au>
- <https://ato.gov.au>
- <https://abs.gov.au>
- https://www.fsa.go.jp/frtc/kenkyu/event/20150305/s3_2.pdf
- <https://www.nomuraholdings.com/sustainability/society/education.html>
- https://www.iota-tax.org/sites/default/files/publications/public_files/iota_report_-_fiscal_education_for_the_young.pdf
- <https://www.bcra.gov.ar/BCRAyVos/Programas-Educacion-Financiera-bcra-i.asp>
- <https://www.ijisrt.com/assets/upload/files/IJISRT24APR1779.pdf>